

I. PRAHA SE PŘEDSTAVUJE

Nebývala vždy jedním městem – A pak se města pražská spojila – Hradeb měla Praha povícero, většinou však byly zbytečné; zmínku si zaslouží i brány – K renomé měst patřila vlastní radnice – Pražský hrad nebýval jediným sídlem českých panovníků – Tři nej- náměstí

NEBÝVALA VŽDY JEDNÍM MĚSTEM

Za své trvalé bydliště si území dnešní Prahy zvolili lidé před sedmi či osmi tisíci lety. První Slované se zde usadili během 5. a především 6. století n. l.

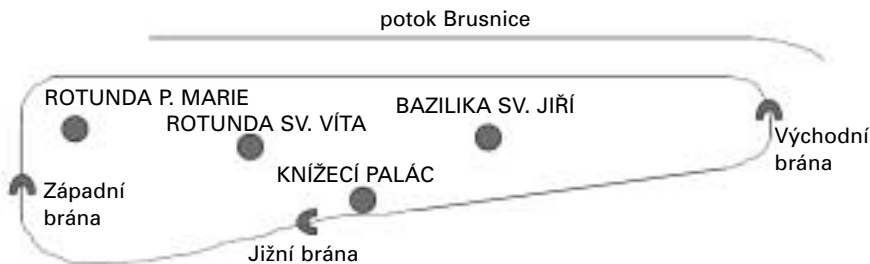
Prvním místem významným natolik, že informace o něm pronikly až do zahraničí, se stalo *civitas Pragensis* neboli město Praha. Nešlo ovšem o město v našem slova smyslu, nýbrž o objekt, který dnes označujeme jako Pražský hrad.

Označení „město Praha“ pro něj údajně použila nejen Kosmova bájná kněžna Libuše, ale i dva skuteční zahraniční návštěvníci. Kupec Ibrahím, syn Jakubův, Žid z Tortosy, pobývající tu v letech 965–966, napsal v hlášení svému zaměstnavateli, Córdobašskému chalífovi, že město Praha „je vystavěno z kamene a vápna a je největším městem co do obchodu“ a že je „menší, než jsou města, a větší, než jsou vesnice“. (Některé prameny ovšem tvrdí, že tento popis se týká budoucí Malé Strany). Mnich Vavřinec z italského města Monte Cassino si zase v roce 992 poznamenal, že v „tom kraji leží město od pradávna nazvané Praha, jež hodíc se za sídlo královské, od vladařů oněch končin bývá obýváno...“.

Kronikář Kosmas žijící na přelomu 11. a 12. století byl muž nesporně vzdělaný a jeho *Kronika česká* patří k relativně věrohodným dílům. Přesto má dvě vady na kráse. Za prvé se nedochoval její originál, takže historici mají k dispozici pouze opisy, které se navzájem liší; bývalo totiž zvykem, že opisovači do textu vkládali či z něj vypouštěli pasáže, jak se jim zachtělo. Za druhé Kosmas řešil po svém nedostatek informací z doby, o níž neexistovaly spolehlivé doklady: jednoduše si vymýšlel. Tímto způsobem vzniklo i vyprávění o Krokovi a jeho dcerách.

Co se původu slůvka „hrad“ v tomto názvu týče, souvisel s tím, že šlo o místo hrazené neboli **obehnané hradbami**. Druhá část názvu souvisí pochopitelně se jménem **Praha**. To vzniklo možná podle prahů, tj. „schoďů“ na Vltavě či na potoku Brusnici obtékajícím Pražský hrad ze severu, možná podle (ohněm či sluncem) vypraženého, tj. vypáleného lesa na budoucím staveništi.

Civitas Pragensis alias Pražský hrad vybudoval zřejmě **koncem 9. století** první přemyslovský kníže Bořivoj I. **na vyvýšenině jištěné lesem a příkopem** vymletým zmíněnou Brusnicí. Šlo ovšem nikoliv o osamoceně stojící stavení, nýbrž o stavební komplex. Jeho základem bylo původně dřevěné, později kamenné **obydlí panovníka**, a kamenné **kostely**. **Hradby**,

První nejvýznamnější stavby na Pražském hradě; o umístění rotundy P. Marie se vedly dlouho spory.

kteří tyto budovy obklopovaly, tvořil nejprve hliněný val, a teprve později byly kamenné. Měly tři brány: západní směřující k Levému Hradci, dosavadnímu přemyslovskému sídlu nacházejícímu se nedaleko dnešních Roztok, jižní, jíž se chodívalo do podhradí, a východní: mezi ní a západní bránou vedla uvnitř hradeb dlážděná cesta.

Rozloha Pražského hradu rovnající se asi čtyřem hektarům se prakticky dodnes nezměnila.

Naopak se měnil jeho vzhled – ať už k dobrému, nebo k zlému (požáry). Dnešní podobu získal teprve v 18. století, kdy ho nechala přestavět Marie Terezie.

Konkurentem Pražského hradu se stal **Vyšehrad**. Podle pověstí byl sídlem bájného Kroka, jeho nejmladší dcery Libuše a jejího manžela Přemysla Oráče původem ze Stadic, a měl tudíž existovat dříve než Pražský hrad. Historici však nejčastěji kladou jeho vznik do **první poloviny 10. století**, odkdy zřejmě chránil přístup do pražské kotliny od jihu po řece.

Vyšehrad se údajně původně jmenoval Chrasten (podle chrástí, což však prý tehdy znamenalo hustý les), ale zřejmě i toto jméno je smyšlené. Ve skutečnosti první bylo jméno používané dodnes. Naznačuje, že hrad stál vysoko nad řekou („Vyše-“) a byl rovněž obehnan hradbami („-hrad“). Chránila ho jeho poloha, jen od jihovýchodu měl bránu s příkopem a padacím mostem; jinak byly v jeho hradbách pouze dvě branky pro pěší.

Stejně jako na Pražském hradě i zde bydlel panovník zpočátku v dřevěné, později kamenné stavbě, první kostely byly postaveny z kamene, hradby byly tvořeny nejprve hliněnými valy, a teprve pak přišel ke slovu kámen.

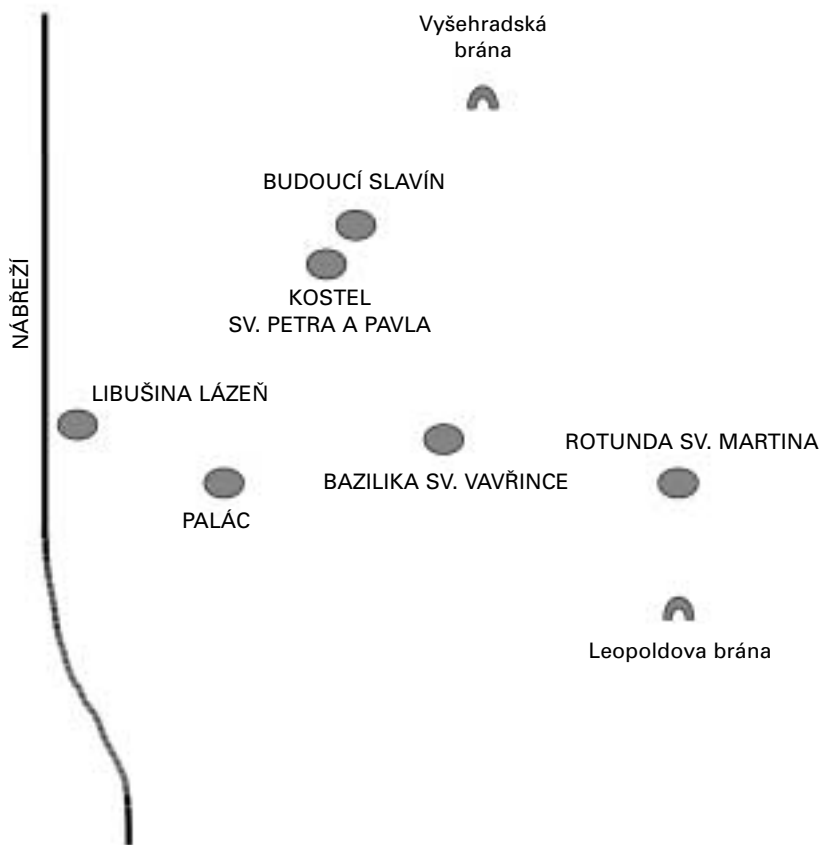
Další slavné období zažilo toto důležité místo české historie díky Karlu IV., který je připojil k Novému Městu, vystavěl tu královský palác a pustil se do přestavby kostela sv. Petra a Pavla. Po husitských válkách se Vyšehrad bohužel ocitl v troskách, a tím skončilo období jeho největší slávy.

Postupně se v jeho bezprostředním okolí usazovali drobní řemeslníci, kteří vytvořili novou osadu, z níž koncem 15. století vzniklo **podhradí zvané Město hory Vyšehrad**.

V polovině 17. století byl Vyšehrad proměněn ve **vojenskou pevnost**, která byla zrušena teprve v roce 1866.

O tomto místě lze říci, že má „**výtahové**“ **prvenství**. Vděčilo za ně

tzv. Libušině lázni, nacházející se na strmé vyšehradské skále. Nešlo však s největší pravděpodobností o skutečnou lázeň (na to byla příliš vysoko nad vltavskou hladinou). Stávala zde zřejmě věž, s jejíž pomocí se kladkostrojem vytahovaly nahoru jak nádoby s vltavskou vodou (původně prý totiž Vyšehrad neměl studnu), tak zboží přivážené na lodích. Podle jiné teorie šlo o strážnici, jejíž posádka hlídala jak vyšehradský hrad a skálu pod ním, tak provoz na Vltavě.

Nejvýznamnější stavby na Vyšehradě.

Prostor mezi oběma hrady, na němž bylo nesouvislé osídlení zejména podél tehdejších důležitých cest, se původně nazýval **Mezigrady** neboli **Mezihradí**; později se ujal název pražské podhradí.

Právě zde vznikala postupně od 13. století jednotlivá pražská města odpovídající současnému významu tohoto slova:

- Staré Město
- Malá Strana
- Hradčany
- Nové Město.

Procedura zvaná založení města ukládala budoucím obyvatelům povinnost řídit jeho chod, platit králi jakožto majiteli pozemku poplatky zvané daně a v případě potřeby město hájit. Zároveň byly vydány listiny vyjímající městské území z moci krajských soudů, což znamenalo, že město se mohlo řídit svými vlastními zákony. Pražská města se ovšem vyznačovala tím, že na jejich území neplatily stejné právní regule. Například Staré Město se řídilo upraveným jihoněmeckým právem, zatímco Malá Strana akceptovala právo severoněmecké. Situaci komplikovala ještě tzv. postranní práva; šlo o to, že některé lokality, ale například i cechy či třeba Univerzita Karlova se řídily svými vlastními „paragrafy“.

O založení **Starého Města** rozhodl Václav I. v rámci celoevropské vlny zakládání měst na obranu proti Tatarům hrnoucím se tehdy na Moravu. Od roku 1231 začala výstavba hradeb a k již stojícím osamělým stavením postupně přibývaly nové domy. O stavebníky nebyla nouze, protože už tehdy měli lidé zájem žít tam, kde se mohli cítit chráněni a kde byla centra obchodu – tržiště.

Staré Město mělo rozlohu asi 140 hektarů, tedy mnohem více, než bylo tehdy v Evropě obvyklé (například Norimberk zabíral necelých 100 hektarů a Paříž asi 70 hektarů), a domy v něm nestály způsobně v řadách, nýbrž byly libovolně „poházené“. Když konečně začaly vznikat první ulice, byly úzké a křivolaké. Dobře je to vidět na Melantrichově ulici.